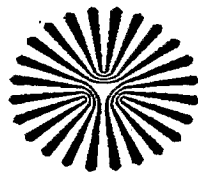

۹۵۷۷۱

دانشگاه پیام نور

دانشکده علوم انسانی

گروه زبان شناسی و زبان انگلیسی

پایان نامه

کارشناسی ارشد رشته زبان شناسی همگانی

عنوان:

بررسی گزارشهای فوتبال روزنامه های استقلال و پیروزی از دیدگاه تحلیل انتقادی گفتمان

استاد راهنما:

دکتر سید علی میرعمادی

استاد مشاور:

دکتر فرزانه سجودی

نگارش:

گودرز بابایی

۱۳۹۷ / ۲ / ۱۱/۱۶

آذر ماه ۸۵

۹۵۶۷۸

✓

کتابخانه مرکزی
بخش نشریات

دانشگاه پیام نور - کتابخانه مرکزی بخش نشریات	
شماره ثبت	P
شماره دفتر	۷۱۳
شماره رکورد	۸۵/۱۱/۱۶

تقدیم به روح پدرم

که مهربانیهایش فراموش

نشدنی است.

تصویب نامه

پایان نامه تحت عنوان

بررسی گزارشهای فوتبال روزنامه های استقلال و پیروزی از دیدگاه تحلیل انتقادی گفتمان

تاریخ دفاع: ۸۵/۰۹/۱۸

نمره: ۱۸/۵

درجه: عالی

محمد دشم

اعضای هیات داوران

نام و نام خانوادگی:	هیات داوران	مرتبۀ علمی	امضاء
۱- جناب آقای دکتر سید علی میر عمادی	استاد راهنما	استاد	
۲- جناب آقای دکتر فرزاد سبوحی	استاد مشاور	استاد مشاور	
۳- سرکار خانم دکتر داوری اردگانی	استاد داور	استاد داور	
۴- سرکار خانم دکتر روشن	مدیر گروه	استاد داور	

فهرست مطالب

صفحه

چکیده

پیشگفتار.....	یک
مقدمه.....	دو
فصل اول: کلیات.....	۱
۱-۱- بیان مسئله.....	۲
۱-۲- هدف و اهمیت پژوهش.....	۲
۱-۳- سوال و فرضیه های پژوهش.....	۳
۱-۴- مراحل و روش پژوهش.....	۳
۱-۵- کاربردهای پژوهش.....	۴
۱-۶- واژگان کلیدی.....	۴

فصل دوم: ملاحظات نظری و پیشینه تحقیق

۱-۲- مقدمه.....	۶
۲-۲- مروری کلی بر روند شکل گیری تحلیل گفتمان.....	۶
۲-۲-۱- نظریه کردار زبانی.....	۷
۲-۲-۲- فرضیه استنباطی گرایس و اصول ادب لیچ.....	۹
۲-۲-۳- قوم نگاری گفتار.....	۱۱
۲-۲-۴- مکالمه کاوی.....	۱۲
۲-۲-۵- زبان شناسی متن.....	۱۳
۲-۳- تعاریف مختلف از تحلیل گفتمان.....	۱۴
۲-۴- مفاهیم پایه ای تحلیل گفتمان.....	۱۵
۲-۴-۱- انسجام یا پیوستگی.....	۱۶
۲-۴-۲- ایدئولوژی.....	۱۸
۲-۴-۳- بافت.....	۱۹
۲-۴-۴- پیش انگاری.....	۲۰
۲-۴-۵- همبستگی.....	۲۰

- ۲۱.....۵-۲-تحلیل گفتمان از دیدگاه ساختگرایی سوسور.....
- ۲۳.....۶-۲-زبان‌شناسی نقش گرا و مکتب پراگ.....
- ۲۴.....۷-۲-زبان‌شناسی مکتب لندن.....
- ۲۵.....۱-۷-۲-فرث.....
- ۲۵.....۲-۷-۲-هلیدی.....
- ۲۷.....۸-۲-تحلیل گفتمان انتقادی.....
- ۲۹.....۱-۸-۲-ایدئولوژی.....
- ۳۲.....۲-۸-۲-قدرت.....
- ۳۴.....۱-۲-۸-۲-سلطه از طریق کنترل اعمال و اذهان.....
- ۳۵.....۲-۲-۸-۲-دسترسی به سخن و سلطه بر سخن.....
- ۳۶.....۳-۲-۸-۲-سلطه بر بافت.....
- ۳۶.....۴-۲-۸-۲-سلطه بر ساختارهای گفتمانی.....
- ۳۷.....۵-۲-۸-۲-قدرت هژمونیک.....
- ۳۷.....۹-۲-برجسته سازی و حاشیه رانی.....
- ۳۸.....۱۰-۲-ساختارهای گفتمان مدار.....
- ۳۸.....۱-۱۰-۲-گزینش لغات و تعبیرات خاص.....
- ۳۹.....۲-۱۰-۲-فرایند اسم سازی.....
- ۳۹.....۳-۱۰-۲-بکار گیری مجهول در برابر معلوم و بالعکس.....
- ۴۰.....۴-۱۰-۲-انتخاب فعلهای با تعدی و بدون تعدی.....
- ۴۱.....۵-۱۰-۲-مبتدا سازی.....
- ۴۲.....۶-۱۰-۲-اسنادی سازی و اسنادی شدگی ضمیرگذار.....
- ۴۳.....۱۱-۲-پیشینه تحقیق.....
- ۴۳.....۲-۱۱-۲-تحقیقات پیرامون تحلیل گفتمان در ایران.....
- ۴۳.....۱-۲-۱۱-۲-یار محمدی.....
- ۴۵.....۲-۲-۱۱-۲-لطفی پور ساعدی.....
- ۴۶.....۳-۲-۱۱-۲-باغینی پور.....
- ۴۷.....۴-۲-۱۱-۲-سلطانی.....
- ۴۸.....۵-۲-۱۱-۲-دبیر مقدم.....
- ۴۸.....۶-۲-۱۱-۲-آقا گلزاده.....

۵۰	۲-۱۱-۲-۷- خسروی نیک
۵۱	۲-۱۱-۲-۸- ذاکری
۵۲	۲-۱۱-۳- پژوهشگران غیر ایرانی
۵۲	۲-۱۱-۳-۱- فر کلاف
۵۴	۲-۱۱-۳-۲- فاولر
۵۶	۲-۱۱-۳-۳- پنی کوک
۵۷	۲-۱۱-۳-۴- ون دایک

فصل سوم: روش پژوهش و مشخصات روزنامه های مورد استفاده

۶۳	۳-۱- مقدمه
۶۳	۳-۲- مبنای نظری پژوهش
۶۳	۳-۲-۱- رویکرد اجتماعی - شناختی ون دایک
۶۴	۳-۲-۲- رویکرد فر کلاف
۶۵	۳-۲-۳- برجسته سازی و حاشیه رانی
۶۶	۳-۳- روش پژوهش
۶۷	۳-۳-۱- تحلیل عنوان خبر
۶۹	۳-۳-۲- تحلیل متن خبر
۶۹	۳-۴- مشخصات روزنامه های مورد استفاده
۷۰	۳-۴-۱- علت انتخاب روزنامه ها
۷۱	۳-۵- تاریخچه دو تیم استقلال و پیروزی
۷۱	۳-۵-۱- تیم استقلال
۷۲	۳-۵-۲- تیم پیروزی
۷۲	۳-۶- خلاصه

فصل چهارم: تحلیل متون

۷۵	۴-۱- مقدمه
۷۵	۴-۲- تحلیل عناوین خبری
۷۹	۴-۳- تحلیل متن گزارشها
۷۹	۴-۳-۱- متن ۱
۸۱	۴-۳-۲- متن ۲

۸۳.....	۳-۳-۴ متن ۳.....
۸۵.....	۴-۳-۴ متن ۴.....
۸۸.....	۵-۳-۴ متن ۵.....
۸۸.....	۶-۳-۴ متن ۶.....

فصل پنجم: نتیجه گیری

۹۲.....	۱-۵-مقدمه.....
۹۲.....	۲-۵- نتایج پژوهش.....
۹۳.....	۳-۵- پیشنهادات.....

واژه نامه

۹۵.....	انگلیسی - فارسی.....
۹۹.....	فارسی - انگلیسی.....
۱۰۲.....	منابع و مأخذ.....

«چکیده»

تحقیق حاضر با عنوان «بررسی گزارشهای فوتبال روزنامه های استقلال و پیروزی از دیدگاه تحلیل انتقادی گفتمان» با اتخاذ روش کتابخانه ای و تحلیل محتوا، ضمن توصیف و تبیین دیدگاههای تحلیل گفتمان و گفتمان انتقادی تلاش کرده است تا از دیدگاه نظریه تحلیل انتقادی گفتمان نقش زبان و عوامل زبانشناختی را در تولید و درک گزارشهای ورزشی مطبوعات بررسی کند و از طریق اصول و مبانی نظریه ی تحلیل انتقادی گفتمان به پرسشهای زیر پاسخ دهد:

الف) آیا هواخواهی گزارشگر در گزارش ورزشی مؤثر است؟

ب) نوع تغییرات ساختاری و گفتمانی در ارتباط با هواخواهی کدامند؟

ج) آیا عوامل زبان شناختی مانند نام دهی؛ اسم سازی، مجهول سازی، مبتدا سازی و تعدی سازی در باز

تولید؛ رواج یک اندیشه یا مخالفت با آن نقش دارند یا خیر؟

پس از تجزیه و تحلیل گزارشها مشخص شد که هواخواهی گزارشگر در گزارش ورزشی مؤثر است. هواخواهی

باعث می شود که گزارشگر سعی کند واقعیت ها را به نفع خود تفسیر و گزارش کند. در هر دو روزنامه از

ساختارهای گفتمان مدار به ویژه گزینش لغات و تعبیرات خاص برای به حاشیه راندن تیم رقیب و یا برجسته کردن

نقاط ضعف، و ناتوانی های آن استفاده شده است. جهت گیری متفاوت این روزنامه ها نسبت به یک واقعیت واحد

با استفاده از ساختارهای گفتمانی نشان می دهد که این عوامل زبان شناختی می توانند در روند تحولات یک اندیشه

گری خاص نقش داشته باشند.

در پژوهش حاضر پس از بررسی نحوه بازنمایی مطبوعات از یک واقعیت واحد متوجه شدیم که هر کدام از آنها

تلاش می کنند که واقعیات را به گونه ای متفاوت بازنمایی کنند و با برجسته کردن قسمتی از یک رویداد تفسیر و

درک آن را به نفع گروه خود پیش ببرند.

پیشگفتار

تحلیل گفتمان یکی از شاخه های زبان شناسی است که می تواند به عنوان شاخه ای میان رشته ای در جامعه شناسی ، علوم سیاسی ، علوم ارتباطات ، زبان شناسی و ... معرفی شود . رویکرد انتقادی تحلیل گفتمان به تبیین ارتباط بین متن و گفتمان بازیربنای فکری اجتماعی آن می پردازد .

پژوهش پیش رو تحلیلی است از متون مطبوعات ورزشی از دیدگاه تحلیل انتقادی گفتمان . در انجام این پژوهش از مساعدت و همکاری مجموعه از اساتید و دوستان بهره برده ام . با این حال لغزشها و نارسائیهای آن بی شک از آن نگارنده است . ابتدا لازم می دانم که از آقای دکتر میر عمادی که در سمت استاد راهنما با ارائه نظرات ارزشمند راهگشاری نگارنده در تمام مراحل این پایان نامه بوده ، تشکر کنم . به علاوه انجام این کار با راهنمایی های جناب آقای دکتر سجودی و مطالبی که در کلاس درس تجزیه و تحلیل کلام فرا گرفته ام امکان پذیر شد ، از ایشان به خاطر سخاوت علمی و سعه صدر شان که گاه و بیگاه پذیرای اینجانب بوده اند تشکر می کنم . همچنین در این فرصت مایلم که از خانم دکتر روشن مدیر گروه زبان شناسی دانشگاه پیام نور و آقای دکتر زندی که درسهای زیادی را در محضر ایشان گذرانده ام به جهت همکاری و راهنمایی شان سپاسگزاری کنم . از دوست و همکار ارجمندم جناب آقای ید الله حسینی که همیشه مشوق اینجانب بوده و نظرات و پیشنهادهای سودمندی در تدوین این پایان نامه ارائه دادند فراوان سپاسگزارم . از آقای سیف که امور تایپ پان نامه را انجام داده اند نیز تشکر می کنم . از مسئولان روابط عمومی روزنامه های استقلال جوان و پیروزی که شمارگان روزنامه های مورد نیاز را در اختیار قرار دارند صمیمانه تشکر و قدر دانی می کنم .

ولی بیشتر از همه باید قدر دان و سپاسگزار زحمات پدر و مادرم باشم که رنجها و مرارت های زیادی به خاطر تحصیل فرزندشان در زندگی تحمل کردند . محبت ها و مساعدت های همسرم را که در این مدت بار سنگین زندگی و مراقبت از بچه ها را بر عهده داشتند و محیط آرامی را برای تهیه و تدوین این پایان نامه فراهم آوردند ارج می نهم .

بررسی و مطالعه زبان از دیر باز یکی از چالشهای فکری بشر بوده و هست و اندیشمندان بسیاری در رشته های مختلف مانند فلسفه ، ادبیات ، روانشناسی ، مردم شناسی و زبان شناسی به مطالعه زبان از زوایای گوناگون پرداخته اند .
تحلیل گفتمان یا سخن کاوی رویکردی است که به بررسی کلام و گفتمان بر پایه ی مفاهیم دستور سستی که اولین بار در سال ۱۹۵۲ توسط زیلگ هریس به کار رفت.

مطابق این رویکرد عناصر نحوی و لغوی تنها عوامل تشکیل دهنده معنای جمله نیستند بلکه عواملی فراتر از آنها از جمله زمینه متن یا بافت زبانی ، بافت موقعیتی ، فرهنگی و اجتماعی در شکل معنا و پیام واحدهای زبانی موثر هستند .
تحلیل گفتمان پس از وارد شدن به مطالعات فرهنگی ، اجتماعی و سیاسی به همت اندیشمندانی چون میشل فوکو ، دریدا ، فرکلاف و ون دایک شکل انتقادی به خود گرفت . در رویکرد انتقادی تحلیل گفتمان ، در تحلیل متن و گفتمان عواملی همچون ارتباط آنها با جامعه ، روابط قدرت در جامعه ، استفاده غیر مشروع از قدرت جمعی ، سلطه ، عدم مساوات که از طریق نوشتار و گفتار در بافت اجتماعی و سیاسی خاص صورت می گیرد ، موثر هستند .
تحلیل انتقادی گفتمان در پی یافتن پاسخ برای پرسشهای زیر است .

الف) متن چیست ؟ گفتمان چیست ؟

ب) متن و گفتمان چگونه تولید می شوند ؟

ج) چگونه ایدئولوژی قدرت ، سلطه و نابرابری در زبان نمود پیدا می کند ؟

د) چگونه گفتمان می تواند به باز تولید ایدئولوژی و سلطه کمک کند ؟

پاسخ به چنین پرسشهایی مستلزم توجه به پیشینه تاریخی و فرهنگی متن و دخالت دادن عواملی همچون ایدئولوژی ، روابط قدرت در جامعه ، تاریخ و .... در امر تولید و تفسیر متن است. در این پژوهش نگارنده بر آن است که چگونگی تبلور دیدگاههای اجتماعی و فکری را در متون مورد تحقیق مشخص کند . این پژوهش شامل پنج فصل است ، در فصل اول کلیات تحقیق در قالب بیان مسئله ، ضرورت و اهمیت تحقیق ، سؤال ها و فرضیه های پژوهش آمده است .
فصل دوم مروری دارد بر چگونگی شکل گیری گفتمان و بیان اندیشه هایی که باعث شده توجه تحلیلگران به

واحدهایی فراتر از جمله معطوف شود. در بررسی رویکرد انتقادی گفتمان عوامل مؤثر بر تولید گفتمان از جمله ایدئولوژی، روابط قدرت به طور اجمال آمده است. این فصل با بررسی و شرح پیشینه مطالعاتی به پایان می‌رسد. فصل سوم شامل روش پژوهش، مبانی نظری و مشخصات روزنامه‌های مورد استفاده و محدوده زمانی آنها خواهد بود. روشی که در تحلیل متون مورد استفاده قرار گرفته سازو کار برجسته سازی و حاشیه رانی است و متون انتخاب شده، از مطبوعات مورد نظر در فصل چهارم بر این اساس مورد تحلیل قرار گرفته اند.

نتیجه گیری تحقیق و پیشنهاداتی برای پژوهشگران بعدی در فصل پنجم آمده است. این پژوهش دارای واژه نامه انگلیسی به فارسی، فارسی به انگلیسی و منابع و مأخذ می باشد.

فصل اول

کلیات

۱-۱- بیان مسئله

در پژوهش حاضر نگارنده قصد دارد که گزارشهای فوتبال دوروزنامه‌ی استقلال جوان و پیروزی را که هر کدام هوادار تیم مورد حمایت خود یعنی استقلال و پیروزی می‌باشند بررسی کرده و ساختار گفتمانی آنها را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد تا مشخص شود که هوادار بودن چگونه می‌تواند بر انتخاب واژگان، ساختارهای نحوی، بهره‌گیری از الگوهای خاص مانند جمله‌ی مجهول در برابر معلوم و یا بالعکس تأثیر بگذارد و این روزنامه‌ها چگونه می‌توانند یک واقعیت واحد را با استفاده از ابزار زبانی به نفع خود تفسیر و یا گزارش کنند.

در این پژوهش سعی بر این است که در چارچوب تحلیل انتقادی گفتمان و راهکارهای آن نمونه‌هایی از گزارشهای روزنامه‌های مذکور مورد بررسی قرار گیرد. چارچوب تحلیل انتقادی گفتمان در فصل ادبیات تحقیق معرفی خواهد شد و نمونه‌ها در فصل چهارم مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

۱-۲- هدف و اهمیت پژوهش

در چند دهه‌ی اخیر نظریه‌ی تحلیل انتقادی گفتمان نظر بسیاری از زبان‌شناسان و پژوهشگران را در آمریکا و اروپا به خود جلب کرده است و پژوهش‌های زیادی نیز در این زمینه انجام گرفته است. در ایران نیز چندین ترجمه از کارهای غریبان بویژه فرکلاف و ون دایک انجام گرفته است و چندین پژوهش ارزشمند در متون فارسی و مطبوعات صورت گرفته است که در بخش پیشینه تحقیق به بررسی آنها خواهیم پرداخت. ولی با این وجود هنوز در ایران نظریه‌ی تحلیل انتقادی گفتمان به خوبی معرفی نشده است. در زمینه‌ی تحلیل مطبوعات ورزشی از دیدگاه انتقادی کلام نیز کار خاصی انجام نگرفته است.

پژوهش حاضر در راستای معرفی بیشتر این نظریه به پژوهشگران ایرانی و چگونگی به کارگیری آن در تحلیل

متون فارسی و به ویژه مطبوعات ورزشی می‌باشد.

۱-۳- سوال و فرضیه های پژوهش

پژوهش حاضر تلاش خواهد کرد تا از دیدگاه نظریه تحلیل انتقادی گفتمان نقش زبان و عوامل زبانشناختی را در تولید و درک گزارشهای ورزشی مطبوعات بررسی کند و از طریق اصول و مبانی نظریه تحلیل انتقادی گفتمان به پرسشهای زیر پاسخ دهد:

الف) آیا هواخواهی گزارشگر در گزارش ورزشی مؤثر است؟

ب) نوع تغییرات ساختاری و گفتمانی در ارتباط با هواخواهی کدامند؟

ج) آیا عوامل زبان شناختی مانند نام دهی؛ اسم سازی، مجهول سازی، مبتدا سازی و تعدی سازی در باز تولید؛

رواج یک اندیشه یا مخالفت با آن نقش دارند یا خیر؟

و در همین راستا فرضیه های زیر را در نظر می گیرد:

الف) هواخواهی گزارشگر در گزارش ورزشی مؤثر نیست.

ب) هیچ گونه تغییرات ساختاری و گفتمانی در ارتباط با هواخواهی وجود ندارد.

ج) عوامل زبان شناختی مانند نام دهی؛ اسم سازی، مجهول سازی، مبتدا سازی و تعدی سازی در باز تولید؛

رواج یک اندیشه یا مخالفت با آن نقش ندارند.

۱-۴- مراحل و روش پژوهش

پژوهش حاضر مبتنی بر روش توصیفی-تحلیلی است که با انجام مراحل ذیل تحقق یافته است.

- مطالعه منابع مختلف اعم از کتاب ها، نشریات، مقالات، پایان نامه ها و رساله ها در ارتباط با نظریه تحلیل انتقادی گفتمان.

- طبقه بندی آراء و اطلاعات

- توصیف و تبیین هر یک از دیدگاهها از جنبه ی نظری

- انتخاب چند متن از متون ورزشی روزنامه های استقلال و پیروزی به عنوان پیکره ی پژوهش.

- تحلیل داده ها از نقطه نظر خصوصیات نحوی و گفتمانی در چهارچوب نظریه ی تحلیل انتقادی گفتمان.

۱-۵- کاربردهای پژوهش

برای این پژوهش کاربردهای احتمالی زیر را می توان در نظر گرفت :

الف) کمک به کارگیری عملی نظریه های تحلیل انتقادی گفتمان در یک حوزه گفتمانی مشخص و در نتیجه بسط و گسترش کاربردهای تحلیلی این بخش از زبان شناسی در شناخت کارکردهای زبان در گفتمان .

ب) معرفی چگونگی استفاده از سازو کار ساختارهای گفتماندار در زبان جهت معرفی و ترویج دیدگاه های

خاص

ج) معرفی راههایی برای تشخیص لایه های معنی در متن و گفتمان .

د) آگاهی بخشیدن به اقشار مختلف جامعه تا به راحتی تحت تأثیر سخنان زیبا قرار نگیرند .

ه) معرفی راههایی برای درک بهتر معنی در یک گفتمان با در نظر گرفتن عناصر برون زبانی

۱-۶- واژگان کلیدی

انسجام (cohesion) - ایدئولوژی (ideology) - برجسته سازی (foregrounding)

تحلیل انتقادی گفتمان (critical discourse analysis) - تجزیه و تحلیل متن (text analysis)

حاشیه رانی (backgrounding) - گفتمان (discourse) - همبستگی (coherence)

متون ورزشی (sport texts)

فصل دوم :

ملاحظات نظری و پیشینه تحقیق

تحلیل گفتمان یکی از گرایش‌های بین رشته‌ای است که در جامعه‌شناسی، علوم سیاسی، روانشناسی ادراکی، نشانه‌شناسی و زبان‌شناسی مطرح می‌باشد. تحلیل گفتمان نیز مانند دیگر علوم و تفکرات بشری مراحل طی نموده تا به شکل امروزی در آمده و بر اساس گام‌های نخستین راه تکامل و پیشرفت طی نموده است و این پویایی برای علوم بشری یک قاعده کلی است. مطالعات معنا‌شناسی و نشانه‌شناسی و توجه به کاربرد شناسی زبان یعنی مطالعه معنی با توجه به شرایط گوینده و شنونده و موقعیت محیط را می‌توان شالوده‌های اصلی تحلیل گفتمان دانست.

در این فصل سعی بر آن است پس از بررسی چگونگی شکل‌گیری تحلیل گفتمان و ارائه تعاریف مختلف از آن چگونگی وارد شدن تحلیل گفتمان را در مطالعات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی نیز بررسی کنیم و ببینیم که تحلیل گفتمان چگونه شکل انتقادی به خود گرفت. در پایان نیز مروری کلی خواهیم داشت بر آثار کسانی که در زمینه تحلیل گفتمان و گفتمان انتقادی در ایران و خارج از کشور کارهایی انجام داده‌اند.

۲-۲- بررسی کلی شکل‌گیری تحلیل گفتمان

اصطلاح گفتمان (discourse) که در ایران معادلهایی همچون سخن، کلام، پیام و مقال نیز برای آن به کار برده شده است اولین بار (۱۹۵۲) در مقاله‌ی discourse analysis نوشته‌ی زلیگ هریس^۱ به کار رفت. او اولین کسی بود که اصطلاح «تحلیل گفتمان» را برای تحلیل متن بالاتر از سطح جمله به کار برده است (۱۶:ص ۲۸). او نگرشی صورت‌گرایانه از جمله به دست داد و تحلیل گفتمان را صرفاً نگاهی صورت‌گرایانه و ساختار‌گرایانه به جمله و متن بر شمرد. ولی اگر بتوانیم خطابه^۲ را هم جزء گفتمان محسوب کنیم منشاء تحلیل گفتمان به نظریه‌های قدیم خطابه (ارسطو، سیرو، لانجینوس) باز می‌گردد (۲۷:۱۶). بعد از زلیگ هریس زبان‌شناسان دیگری تحلیل گفتمان را در معناهای متفاوتی به کار برده‌اند. بسیاری از این دانشمندان تحلیل گفتمان را نقطه‌ی مقابل تحلیل متن دانسته‌اند. به اعتقاد این عده تحلیل گفتمان

1 . Zellig Harris
2 . rhetoric

شامل تحلیل ساختار زبان گفتاری، مانند گفت و گوها، مصاحبه‌ها و سخنرانی‌ها و تحلیل متن شامل تحلیل ساختار زبان نوشتاری مانند مقاله‌ها، داستان‌ها، گزارش‌ها و غیره است (۸:ص ۱۸).

در شکل‌گیری تحلیل گفتمان به شکل جدید آن اندیشه‌هایی در شاخه‌های مختلف علوم مؤثر بوده‌اند که در زیر آنها را به طور مختصر مورد بررسی قرار می‌دهیم.

۱-۲-۲- نظریه کردار زبانی^۱: اولین بار به وسیله آستین^۲ در سال ۱۹۶۲ مطرح شد. وی به سه نوع کردار که متکلم در جریان گفتار انجام می‌دهد اشاره کرد (۱۹:ص ۱۳).

۱- کردار بیانی^۳: کردار بیانی کرداری است که متکلم در ادای یک جمله با محتوای منطقی انجام می‌دهد، به عبارت دیگر کردار بیانی عبارت است از کردار مربوط به تولید فیزیکی عناصر زبانی.

۲- کرداری منظوری^۴: استفاده از یک جمله به قصد انجام یک عمل است. به عبارت دیگر قصد گوینده است.

۳- کردار تأثیری^۵: تأثیری است که گوینده سعی می‌کند با بیان جمله خود بر شنونده بگذارد، شنونده را ترغیب یا مجبور به کاری کند و یا او را از کاری بترساند. آستین با بیان این نوع کردارها، افعال را به دو گروه فعل‌های کنشی^۶ مانند قول می‌دهم، تشکر می‌کنم، معذرت می‌خواهم و افعال غیر کنشی^۷ دسته‌بندی کرد.

در افعال کنشی گوینده با بیان آنها کرداری را انجام می‌دهد هنگامی که گوینده فعل «تسلیم می‌گویم» را بیان می‌کند با بیان آن یک عمل را نیز انجام می‌دهد بنابراین این یک فعل کنشی است.

ولی در افعال غیر کنشی گوینده نمی‌تواند با بیان فعل، آن عمل را نیز انجام دهد مانند فعل «نوشتن» وقتی گوینده می‌گوید «می‌نویسم» فقط با بیان آن عمل نوشتن را انجام نمی‌دهد. لطفی پور ساعدی (۱۹:ص ۱۳) ویژگی‌های افعال اجرایی (کنشی) را این چنین بیان می‌کند «افعال اجرایی افعالی هستند که وقتی با فاعل اول شخص مفرد و زمان حال

1. Speech act theory

2. G.I. Austin

3. locutionary act

4. illocutionary act

5. perlocutionary act

6. performative verbs

7. constative verbs

(یا مضارع) به کار بروند با ادای آنها متکلم کرداری را انجام می دهد» بنابراین افعالی مانند او «تسلیت گفت» و یا

من «تسلیت گفتم» کردار زبانی محسوب نمی شوند زیرا «اول شخص» و زمان حال نیستند.

با وجود اینکه امکان های زیادی برای کردارهای منظوری وجود دارد و دز بسیاری موارد قصد گوینده کاملاً

مشخص نیست و نمی توان تمایز صریح بین معنای بسیاری از فعلها قائل شد تلاش های فراوانی برای طبقه بندی کردارهای

منظوری انجام گرفته است.

از جمله سرل^۱ پنج نوع کردار منظوری را مطرح کرده است.

۱- ترغیبی: ^۲ فعل هایی که با بیان آنها گوینده سعی می کند تا شنونده را مجبور و یا ترغیب به انجام کاری

کند. مانند تقاضا کردن، دعوت کردن، فرمان دادن، یا فشاری کردن.

۲- اظهاری: ^۳ فعل هایی که با بیان آنها گوینده مسئول درستی گزاره ای است مانند شهادت دادن، اعتقاد

داشتن، نتیجه گرفتن، تکذیب کردن، گزارش دادن.

۳- تعهدی: ^۴ فعل هایی که با بیان آنها گوینده (به درجات مختلف) متعهد به انجام کاری می شود مانند

ضمانت کردن، تعهد کردن، قول دادن، سوگند خوردن، عهد بستن.

۴- بیانی: ^۵ فعل هایی که با بیان آنها گوینده، حالتی را در مورد موضوعی بیان می کند مانند عذرخواهی

اظهار تأسف، تهنیت، تشکر.

۵- اعلامی: ^۶ فعل هایی که با بیان آنها گوینده، موقعیتی را به وسیله کلام تغییر می دهد، مانند استعفا دادن

، تعمیم دادن، اخراج کردن، اعلام جنگ کردن (۳۵).

کنش های زبانی بعد جدید شرایط اجتماعی و محیطی را به مطالعات زبانی افزودند و بررسی مقبولیت عناصر

زبانی جدای از شرایط و اوضاع اجتماعی و محیطی ممکن نبود. ویژگی عمده ی کردارهای زبانی این است که این عناصر

1. Searle

2. directive

3. representative

4. Commissive

5. expressive

6. declaration